List 52. **NOVICE** Tečaj XXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 27. decembra 1871.

Obseg: Kteri panj je za našo deželo najbolji? — Ena najvažnejših nalog prihodnje vino- in sadjerejske šole v Ipavi. — Nova kmetijska mašina. — Pojasnilo o zadevi ljudskega šolstva na Kranjskem leta 1871. — Helix pomatia L. veliki jedljivi polž (grosse Weinbergschnecke). — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kteri panj je za našo deželo najbolji?

V letošnjem občnem zboru družbe kmetijske kranjske 22. dne novembra je to vprašanje bilo poglavitna točka. In razsodilo se je tako, kakor bodemo v tem sestavku povedali.

Družba kmetijska je dobila od c. kr. ministerstva kmetijstva tudi za povzdigo čbeloreje naše državno podporo, in ker je dober panj, to je, tak panj, kakoršnega so po iznajdbi slavnega Dzierzona tudi potrdile skušnje naših slovenskih čbelarjev, prvi pogoj za napredek čbeloreje, zato je glavni odbor kmetijske družbe sklenil, takih dobrih panjev kupiti in jih po deželi razdeliti učiteljem, ki se marljivo pečajo s čbelarstvom, in pa manj premožnim kmetom.

Ker pa smo poslednja leta od več strani slišali, da se hvali zdaj ta, zdaj drug panj, družbeni odbor ni za gotovo vedeti mogel, kteri med hvaljenimi je najbolji, to je, najbolj primeren naši deželi.

V tacih okoliščinah je družbeni tajnik dr. Janez Bleiweis dobro zadel in glavnemu odboru nasvetoval, naj stavi med razprave letošnjega občnega zbora to vprašanje v prvo vrsto in naj povabi vse imenitne čbelarje v razgovor s prošnjo, da vsak izmed njih razstavi v zboru svoj panj.

To se je zgodilo. Poslali so gospodje pl. Langer, Rihard Dolenec, župnik Porenta, župnik Sumper iz Škocidola na Koroškem, Fr. Sovan, baron Roschütz, trgovec Hinko Žark in marquis Gozzani svoje panjove, s panjovi vred, nekteri pa še druge priprave in nekteri dodali so tudi popise.

Tako važno stvar in tak velik materijal pred seboj bi pa ves občni zbor ne mogel temeljito v presojevanje se spustiti, zato je dr. Bleiweis nasvetoval in nasvèt njegov je bil sprejet: naj se izvoli odsek zvedenih čbelorejcev, ki se popoldne podá v pisarnico družbe kmetijske, kjer so razstavljeni panjovi; naj ondi vsak panj prevdari in pretehta ter izreče, kteri je najbolji, in o svoji razsodbi potem poroča glavnemu odboru, kteremu bode to poročilo potem podlaga pri nakupovanji panjev.

Popoldne ob 3. uri so se v odsek izvoljeni gospodje: pl. Langer, župnik Sumper, župnik Porenta, dr. Orel, Fr. Sovan, dekan Poljak, župnik Jugovic, župnik Mesár, župnik Jerič, župnik Mencinger, P. Salvator, Vodè in Schollmayr zbrali, za prvomestnika g. pl. Langerja in za zapisnikarja gosp. župnika Sumperja si izvolili ter presojevali vsak razstavljeni panj in vse drugo, kar je bilo temu dodano. Ogledovanje in presojevanje je trajalo celih 5 ur, in bilo je res jako temeljito.

Glavno vodilo presojevalcem bilo je to, da se tak panj izreče za najboljši, ki je sicer v smislu Dzierzonove znajdbe napravljen in zato umni čbeloreji ugoden, pa našim navadnim panjovom najbolj podoben, tak, da vsak čbelar lahko ž njim ravná, se lahko prepeljati dá in da je dober kup.

Gledé na to glavno vodílo marsikter razstavljenih panjev ni mogel za rabo naših domačih čbelarjev potrjen biti, čeravno se je enoglasno pripoznalo, da panjovi in drugi stroji Langerjevi, barona Roschütza, marquisa Gozzani-a, H. Žarka so za drug kakor za navadni namen naših čbelarjev jako interesantne, se ve da pa drage znajdbe. Za rabo naših navadnih čbelarjev najbolj primerni panjovi so bili pripoznani: panj župnika Sumperja, župnika Porente, R. Dolenca in Fr. Sovana; tù in tam je pa pri teh panjovih želeti kake prenaredbe.

Konečno se je sklepalo v sledečih predlogih:

1. Odsek naj panj fajmoštra Porente pripozná za tak panj, kakor ima biti (normalstock), vendar naj se satniki — po izgledu Sumperjevega panjú — trirobati naredijo.

2. Odsek naj panj g. Porente in panj g. Sumperja si za najbolja izbere.

3. Odsek naj izreče, da panj Sumperjev brez premembe kakoršen je, panj Porentov pa z napravo trirobatih satnikov sta najbolj pripravna za navadne naše čbelorejce.

Ta — tretji — predlog je bil enoglasno potrjen.

Obveljal je tudi sklep: naj se sl. družbi kmetijski priporoča, kedar pride do tega, da razdeluje panjove po deželi učiteljem ali drugim, da vsacemu dá po dvoje panjev: enega Sumperjevega in enega na 3robate satnike prenarejenega Porentovega.

Ena najvažnejših nalog prihodnje vino- in sadjerejske šole v Ipavi.

(Konec.)

Tako smo zdaj z določitvijo trtnih sort pri kraji, in na vrsto pride obilnost.

To doseči, je treba, kakor je bilo rečeno, da se dosti gospodarjev pridelovanja vdeleži, in sicer v veliki meri. Vsak naj bi namreč en cel veči, ugodno ležeči vinograd s samimi takimi zgodnjimi trtami zasadil. Taki vinogradi bi pa ne smeli po domači šegi nasajeni biti, ampak po nemški, kajti po nemški šegi pride prvič veliko več trt na eni in isti prostor,

kakor po domači; in drugič se lahko prek zidov — kteri morajo pa v ta namen nekoliko bolj pazljivo izpeljani biti kakor navadno — špalirji razpeljejo, na kterih najzgodnejše in najlepše grozdje zraste.

Za dosego jako zgodnjega grozdja se zasadé zgodnje trte, pospešuje se pa zgodnost še s tem, da se trte prav nizko na glavice režejo, toraj zopet po nemški šegi. Dalje, ako se o pravem času nepotrebne mladike brez zaroda izmandajo, zarodne pa primerno prikrajšajo. Posebno se dá pa zorenje s tako imenovanim obročkanjem (ringeln) pospešiti. Ono obstojí namreč v tem, da se ob cvetji nekolikim (ne vsem) zarodnim mladikam vsake trte en palec pod najnižjim zarodom za pol prsta širok obroček lubada izlupi. Nasledek tega dela je ta, da dozorí nad tako narejenim obročkom rastoči grozd dobrih 14 dni pred, kakor bi bil dozorel brez tega, in da postanejo tudi jagode veliko debelejše. Ako se vrh tega, da se mladika pod grozdom obročka z majhnimi škarjicami še tretji del vseh jagod enakomerno izčiplje, dosežejo se že celó velike jagode; volovnine, na primer, postanejo malo da ne tako velike kot češplje. Z navadnim nožem gré to delo, se vé da počasi spod rok, al z nalašč za to narejenimi kleščicami hitro, in izplača se.

Zgodnje grozdje je za nas prevelike važnosti, kakor da bi zadostilo to, kar sem dozdaj omenil; za tega del hočem o njej še nekoliko besed spregovoriti. Omenil sem, da se v tako zvanih izbranostnih prodajalnicah najprvo zrelo sadje nahaja, ktero se jako drago prodaja, pa gotovo tudi drago kupuje. V teh prodajalnicah nahajamo pa tudi po tem še sadje, ko se že tudi zunaj na trgu dobí, se vé da najlepše in najboljše. S tem poznejšim sadjem se pa trgovci ne preskrbujejo na trgu, ampak dobivajo ga od ravno tistih sadjerejcev, od kterih so dobili prvo. Ako bi hoteli toraj tudi naši sadjerejci s takimi prodajalnicami v stalno kupčijsko zvezo stopiti, kar prav živo želimo, treba bi bilo toraj tudi na to delati; da bi s pomočjo umetnih sredstev tudi nekoliko še posebno zgodnjega sadja (v prvi vrsti grozdja) pridelovali. V ta namen bi se morali najpremožnejši deležniki tudi s takimi sredstvi seznaniti, ter jih nagovarjati, da bi se jih tudi poprijeli. Tako naj bi vsak prek nalašč za to narejenih vinogradskih zidov razpeljane špalirje pod šipe djal, in ako že tega ne, naj bi saj zidove ometati ter črno pobarvati dal. Prek črno pobarvanih zidov dozorí vsak sad dosti pred, kajti znano je, da črne stvarí podnevu največ solnčne gorkote pogoltnejo, ktero ponoči zopet oddajejo; to pa pride dozorenju prav zelo na pomoč. Ako bi se vrh tega še obročkalo, dosegla bi se sila zgodnja zrelost. Se ve da bi morali špalirji pravilno izpeljani biti; tako zvani ravnokotno rezani (Winkelschnittspalliere) so najboljši.

Kar je bilo tukaj o grozdji rečeno, veljá zelo vse tudi o drugem sadji (obročka pa se le grozdje). Posebno breskev in hrušek naj bi se pri nas veliko zasadilo ter prav po francoski šegi (Francozi so prvi mojstri o tem) na prizidnih, kakor tudi prosto stoječih špalirjih gojilo; kajti one se po grozdji obnašajo na šparljih najboljše in dadó potem tudi največ dobička; ena sama zgodnja breskev stane na Dunaji 20 kr.

Posebne sorte breskev in hrušek bi se tudi lahko prav po navadni šegi gojile in pravilno sušile, in tako suho sadje prodajalo, kar bi zopet lep denar vrglo. Sušiti pa bi se moralo vse drugače, kakor zdaj.

Da bi vinograd, ki bi bil samo s kupčijskim sadjem nasajen, to je, z grozdjem in tudi drugim sadjem, več vrgel kakor pa tisti, ki je vinskemu pridelku namenjen, ni dvomiti; kajti grozdje, na primer, se bo vedno vsaj po 10 kr. funt lahko prodajalo; v vino podelano nikdar toliko ne nese.

Zadnje vprašanje bi zdaj še bilo to, kako da bi se pridelano sadje v kupčijo spravilo?

To bi se lahko po dveh potih zgodilo: ali bi namreč se došlim dunajskim in drugim tujim sadnim kupčevalcem (kteri bodo gotovo pečenko kmalu zavohali) ali pa tistim domačinom, ki se bodo te kupčije lotili, oddajalo. Druga pot bi bila ta, ako bi si vsi pridelovalci skupaj zanesljivega človeka v naši dolini poiskali, kteri bi sadje od vseh skupaj spravljal, ter ga na železnico oddajal, in pa druzega zopet na Dunaji v nadrobni kupčijski lopi (Markthalle) imeli, ki bi ga prodajal. To bi bilo najboljše, kajti s tem bi ostal pridelovalcem tudi skoro ves dobiček, kterega bi sicer kupčevalci imeli.

To se mi je zdelo potrebno našim gospodarjem o koristi prihodnje naše vino- in sadjerejske šole omeniti, da vidijo, kolike koristi da nam bo lahko tudi v sadjerejskem obziru, ako bo svoji nalogi zvesta.

R. R.

Nove kmetijske mašine.

Gospod H. Lanc, fabrikant kmetijskega orodja v Manheim-u, je kmetijski družbi kranjski ravnokar poslal 3 mašine — dve slamoreznici in eno mlatilnico — za poskušnjo in na prodaj, ki bi bile imele v Ljubljano priti že takrat, ko je družba imela svoj občni zbor, pa se je zakasnila vožnja. Slamoreznice so prav izvrstne in veljajo od 64 do 180 gold.; mlatilnica je nove sisteme; prav lahko in dobro mlati; veljá pa 122 gold. — Vse te mašine se vidijo pa tudi lahko poskusijo na vrtu kmetijske družbe na Poljanah v Ljubljani. Pozor, gospodje! Mašine so ogleda vredne.

Šolske stvarí.

Pojasnilo

o zadevi ljudskega šolstva na Kranjskem leta 1871.

„Novice“ so nedavno prinesle nekaj štatistike ljudskih šol na Kranjskem v preteklem šolskem letu. Akoravno ne dvomimo, da so „Novice“ ove številke prejele iz dobrega vira,*) vendar si ne moremo kaj, da ne bi zavoljo resnice in natančnosti, s ktero je treba spisovati važno ljudsko šolstvo kakove dežele, dodali nekoliko opomb omenjenemu sporočilu.

Da je bilo ljudskih šol 259, med temi 187 nedeljskih ponavljajočih, 160 (?) sadjerejskih, 18 čbelorejskih in 25 svilorejskih — nad tem se ne spotikamo. Da je bilo le 171 ljudskih šol čisto slovenskih, 56 (?) pa slovensko-nemških in 32 (!) čisto nemških, o teh številkah jako dvomimo. Kar zadeva slovensko-nemške šole, treba je vedeti, da takih šol s slovenskim in nemškim učnim jezikom na Kranjskem, razun kakih 5, še nimamo ne. Slovenske šole, v kterih se nekoliko nemščine kot učni predmet učí, imenovati slovensko-nemške, pa je neprilično in napačno. Vrh tega pa celó takih šol ne bode 56; kajti leta 1865. štela jih je vlada sama le 10, in še le pozneje šteli so jih nekteri možje toliko na ljubav in tolažbo — vladi in nemškutarjem.

Nadalje vprašamo: kje je na Kranjskem 32 nemških ljudskih šol? — Leta 1865. bilo jih je 19, lani

---

*) Res, iz prav dobrega vira, in naravnost lahko rečemo — ker statistični popisi niso nikakoršna tajnost — iz uradnega poročila. Vred.

in predlanskim 21, in v šolskem imeniku za Kranjsko jih še toliko našteti ne moremo!

Odkodi je toraj število 32?!

Na dalje se ne morem sprijazniti s številom postavno za šolo ugodnih otrok. To število bilo je po „Novicah“ 1871. leta 42.844. Leta 1870. pa ima vlada 58.426 za šolo ugodne mladine. Razlika med tema številoma, okoli 16.000, je prevelika, da ne bi se dvomilo o istini prvega števila. Število za šolo ugodnih otrok se na eni strani zmanjša vsako leto s tem, da nekaj mladine izstopi iz šolske dobe; na drugi strani pa jih zopet po navadi ravno toliko doraste.

Potem se razvidi iz omenjenega sporočila, da bi le okoli 5000 otrok v šolo ne hodilo. Po takem bi imeli na Kranjskem še dobro ljudsko šolstvo. A v istini ni tako, žalibog da ni! Ena tretjina, da ena tretjina je mladine v starosti od 6. do 14. leta, ki ne obiskuje šole, vsaj vsakdanje ne; k večemu če pride nekterikrat v nedeljsko šolo.

Ko bi 37.248 otrok v šolo hodilo, imeli bi učitelji poprek po 130 otrok v šoli. Izračunili pa smo iz gotovih virov, da na Kranjskem ima vsak učitelj poprek samo 90—100 otrok.

Toliko v pojasnilo in v pospeh dobre stvarí.

Prirodoslovno.

Helix pomatia; L. veliki jedljivi polž (grosse Weinbergschnecke).

Kdo ne pozná tega največega v naši deželi na kopnem živečega polža; vsaj prebiva po hribih in ravninah, v gozdih, vrtih in nogradih, posebno se pa v Bohinju in v bistriškem grabnu nad Kamnikom jako velikohišni nahajajo. Zato bi jaz tega povsodi-klateža in, kakor nekteri hoté, strašivca krojačev še opomnil ne, ako se ne bi bilo posrečilo meni, dobiti enega iz te polževe družine z od desne na levo zavitimi zavoji ali obhodi, kar se do zdaj, kolikor je meni znano, še nikomur ni posrečilo na Kranjskem. Kaj lep je ta moj plažuhar. Njegova kroglasta rumeno-rujavkaste barve pasasta hišica ima zdaj 4 zavoje in je 1″ in 5‴ visoka, 2″ pa široka. Ustje ali vhod v hišico imel je do danes zaprto z belo lupinico; al ko danes ogledovaje njegovo prečudno poslopje v roki ga sučem in mérim, naenkrat odpre vrata ter mi pomolí svoje četiri tipalnice, kakor bi norčevaje se meni hotel osle kazati. Skušal ga bom čez zimo živega si ohraniti; naj prihodnjo spomlad naprej gradi svojo kočo; kedar pa onemore ter pogine, mu pa hočem dostojno ter spodobno mesto odločiti v svoji lepi polževi nabirki. Robič.

Podučne stvarí.

Tepežnica.

Od cerkniškega jezera.

Mnoge so šege in navade med ljudstvom. Že od starih časov so se ohranile, da-si tudi se jih je že mnogo opustilo. Pa kar ljudem hasne, kar jim je mnogokrat na korist, ne pustijo hitro iz spomina. Vzlasti pri mladini zapazimo, kako rada hrepení vedno le po prijetnih časih, igrah in veselicah itd. Kako na pr. se posebno otroci oveselé zgodnje spomladi, ki morejo skakaje se radovati pod prostim nebom na prijetni livadi, — kako prijetni so jim velikonočni pirhi ali pisanke, kako težko že čakajo Miklavžovega dne, se ve da nič manj veseljapolne so jim tudi božične jaslice. Pa komaj se otroci božičnih jaslic nagledajo, približa se jim prijetni dan, dan nedolžnih otročičev. Oj veselje! pojdimo tepežkat! Že poprejšnji dan si pletejo šibice, ktere so si zato pripravili, da na omenjeni dan zarano ubožni otročiči korakajo iz hiše v hišo premožnih. Lepo in smešno je videti pri omikanih, ki pride nedolžno otročiče spodobno prosit rešenja. S šibico v roki preteplje okoli in gré tudi do gospodov viših stanov, od kterih se gotovo nobeden ne vrne brez darú.

Ali zdaj poglejmo neomikano ljudstvo po deželi. Gledé na to največ te vrstice pišem obžalovaje, da se pri tepežkanji v naših krajih tolikošna surovost godí. Po več otrok lazi iz hiše v hišo tako nadležno, bodi-si da so otroci premožnih ali ubožnih starišev, da bi se mogel človek pred to nadlogo skrivati ali celó trdo zapirati.

Naj bi vendar stariši, ki so pametni, ne pustili odraslim otrokom klatiti se okoli ta dan, in premožnejši naj bi se tudi sramovali beračiti na tej poti. In ne bo se tolikošna drhal otrok vlačila sèm ter tjè. Ker jih stariši brez vsega poduka puščajo okoli, zato ni čuda, da nekteri tudi po dvakrat pridejo in prisedši do človeka že od daleč kričé: „reši se! reši se!“ potem pa pretepajo silovito.

Ker se ne spominjam, da bi bil že kdo o tem v „Novicah“ kake črtice kedaj spisal, in ker mnogo naših slovenskih starišev „Novice“ čita, potrebno se mi zdi, da omenim, kako se je iz nedolžne navade izcimila škodljiva razvada!

Učitelji, ki so sejavci potrebnih naukov po kmetih, naj bi mladino pri dobrih prilikah v tem podučili. Odrasla mladost pa, ki se omenjeni dan tako po živinsko tepe, naj bi pomislila, da nesreča je človeku vedno za petami. Jaz poznam človeka, ki je bil tako vdarjen, da je na tistem udarcu raka dobil — toraj le pamet na „Pametvo“! Sim. Punčah.

Dopisi.

Trst 17. dec. (Konec.) — Med tem, ko po vseh krajih države avstrijske habsburško dinastijo s spoštovanjem sprejemajo, je tù pri nas v Trstu ravno nasproti. Čujte škandal, ki smo ga doživeli te dni v gledališču našem! Neka francoska družba je igrala: igral je g. Cenizeli prav izvrstno, in ko je vse ploskalo, zavil je v svojem petji, misleč s tem občinstvu še bolj ustreči, v cesarsko avstrijsko himno (pesem). Pri tej priči so nekteri začeli žvižgati in kričati in vse gledišče je bilo po koncu, tako, da je igralec pojenjati moral. Ko v drugem prizoru nastopi, zopet začnó kričati. Na to prosi občinstvo za zamero, rekoč: „jaz sem Francoz in nisem vedel tega, da ne spoštujete kakor drugi narodi svojega vladarja; jaz sem v svoji domovini pri takih prilikah vselej cesarsko himno vbral ter še veče veselje vnel. Ker pa vidim, da sem ravno danes s tem veliko nevoljo obudil, hočem Vam vprihodnje Garibaldijevo himno zapeti“. V tem hipu pa nastane živahno ploskanje! — Slavna vlada, kaj je to? Policijsko vodstvo je precej drugi dan ostro zapoved svojim komisarjem poslalo, da vprihodnje pri vsaki enaki demonstraciji gledišče izpraznijo in zapró. Italijanisimi na Primorskem „Garibaldinko“, v Ljubljani in drugej Prusofili „die Wacht am Rhein“ — gospodje na Dunaji: ali še zmirom ne čutite, kam merijo take demonstracije?

Frickov Janez.

Od Soče 23. dec. — Dopisnik iz Gorice v „Narodu“ se je zopet oglasil, pa le, da otrobi veže in zrak biča. Druzega mu ni bilo treba, nego dokazati mi, da znana sklepa naše „Soče“ (30. nov.) sta bila logična in resnično politična. Tega mi ni dokazal sè svojim umetnim razlikovanjem med „prakso“ in „teorijo“ Hohenwartove vlade. Če pa misli, da sem hotel zdaj konec

*

leta „Narodu“ naročnike krasti, moram verjeti, da mu je fantazija brzdo vzela.*) Opomniti sem hotel naše politiško društvo, naj bi nikar samega sebe ne spodkopavalo z malomodrimi in nepolitičnimi nasveti in sklepi. Je li to spodobno — naj bo že razmerje med slovensko četvorico in šestorico deželnega zbora kakoršno hoče — da „Sočin“ odbor ali njega odsek, v kojem imajo glas možje iz šestorice, nasvete stavi, ki zahtevajo za šestorico zaupnico, za četvorico pa nezaupnico? To nekolegialno ravnanje podira društvu veljavo. In pa, kaj menite, da morajo biti vsi naši družbeniki — mameluki? — Zakaj niste silili Vi, gosp. dopisnik, na to, da priobčuje odbor uradne zapisnike v svojem organu? Zakaj ne vprašate po vzrokih, iz kterih se nektere reči v priobčenih poročilih zamolčujejo? Tako ste Vi na pr. pisali o razpravi tiste točke, poleg ktere bi se imelo postaviti društvo na katoliško podlago — poročilo v organu društvenem pa nič ne omenja o tem! Meni je to vse eno, a drugim morebiti ne. Potem, zakaj ni v poročilu niti besedice o računu, o številu družabnikov itd.? S tacimi rečmí bi se pač imela skupščina pečati. S temi opombami pa ne „podiram“, kar društvo prav zida. Da pa vsega ne zida prav, da ni odbor nezmotljiv, veste Vi tako dobro kakor jaz. Preveč nepoklicanih mojstro-zidarjev se mi zdi, da imamo, podajačev in pomagačev pa premalo. Od tod marsikakošen malomoder sklep! — Vspešniše bi gotovo bilo, da bi polit. naše društvo po svojem časniku raji svojemu laškemu tovarišu („L' Isonzo“) ktero zasolilo, ko da naše može napada. — „Novicam“ šteje „Narodov“ dopisnik nekako v greh, da jemljejo v svoje predale dopise o „Sočinih“ zadevah! Gospodine dopisnik, zakaj pa Vi o istih zadevah v „Narod“ dopisujete? Vidi se mi, da Vi sami ste tudi te misli, kakor jaz, da društveni organ vsemu ne zadostuje. — Če imate kaj opaziti zastran mojih današnjih opomb, le opazite; več oči več vidi!

Nenazoči Sočan.

Iz Črnomlja 17. dec. (*Spomin na volitev.*) Dasiravno so vladni možje in nemčurji na vseh straneh naše kranjske dežele delali kolikor mogoče zaprek zoper volitev narodnih poslancev, gotovo prekosé v tem vse naši nemčurji. Nobena reč ni bila jim presveta, da ne bili bi je porabili naše vrle Slovence v odpadnike predelati. Al čast njim, da jih ni odvrnila od prepričanja za prevažno reč niti obljuba, niti denar, niti strah, niti zapor. — Ne bom pisal o novomeški volitvi sploh, moj namen je le danes slovenskemu svetu pokazati, kako neprestrašeno se vrli naši Beli Kranjci borijo za svoje pravice. — Kar ostrmeli so nemčurji, ko so slišali o ogromnem številu voz, ki se čez Gorijance vlečejo, kakor sraka o zgodnji spomladi. Kdor koli je imel le volilno pravico, podal se je 13. in 14. dne t. m. na veliki narodni boj. — Da ne govorim o vrlih naših sosednih Metličanih (njihova pohvala bode gotovo znašlo še čvrsteje pero v dragih nam „Novicah“), izrečemdanes v kratkem le hvalo našim Črnomaljcem. Mnogim zaprekam vkljub odpravilo se nas je 33 volilcev na bojišče, med njimi tudi že priletne in bolehne žene, ne boječ se daljne poti, niti hudega mraza (bila je celó Kupa dobila svoj nenaravni ledeni most); radostno vvrstile so se v število naših meščanov. — A ne samo to. Koliko morali smo mi volilci že domá, temveč pa še v Novem mestu, prestati pred silo ravno naših domačih nemčurjev. Obetali (menda lagali?) so nemčurji oštirjem, da jim, ako Hočevarja volijo, se bode naprej ves dac pri vinu odpustil; vlačili so jih v Novem mestu po kavarnah, jim z vsakojakimi jedi in pijačami stregli, jim ponujali po 10, 20 in več gold., obetali jim posojila brez činžev, kolikor bi le potrebovali, in Bog vé, kake zlate gradove še, — a vse to ni izdalo nič. Niti jednoga naših vrlih mestjanov niso pridobili z ovakimi obljubami, tudi ni bilo slišati, kakor od nekterih Kostanjevčanov, da bi jih „fünfarje“ imenovali. — Čast tedaj komur čast! Zdaj ste se vrli Črnomaljci pokazali, da tudi ob obalih Kupe tik hrvatske meje bije srce do drage nam domovine. Le tako zmirom „za vero, dom in cesarja“, in nikarte verjeti možem, ki so Vam na videz prijatli in dobrotljivi — znotraj pa vedno naši nasprotniki! — Živeli junaški volilci! Da pa „Tagblattovci“ na svoje veselje zvedó, kteri možje so za-nje posebno sreberno svetinjo si zaslužili, imenujemo gostilničarja Jan. Viranta, ranocelnika Paulina, župana Stoniča, davkarja Nitscha.

Vrt....kov, narodni volilec.

Od kostanjeviškega okraja 16. grud. (*Letina — volitve.*) V skupščini kranjske kmetiške družbe so se čitali sporočila o letini, in imenovali okraji, kjer je bila letina posebno slaba. Čudno se nam zdi, da naš okraj med zadnjimi ni imenovan, ki je gotovo jako ubožen, posebno letos. Ječmena, rži, pšenice in ajde je veliko manj zrna memo lani; krompirja je malo, turšice in repe prav malo, sena je na travnikih blizo Krke bilo tudi malo, ker je Krka o prvi košnji jako izstopila in veliko škode napravila. Kar vinstvo zadene, zavoljo kterega v našem okraji sv. Križ daleč okrog sloví, so niže gorice od zimske pozebe hudo trpele, tako, da smo od srednjega pridelka druzih let komaj deseti del dobili, v viših goricah ga je malo več, pa vendar še za slabo srednje leto ne. Cena je sicer visoka od 7 do 10 gold.; al kaj pomaga, ker imajo le premožniši vinorejci dobiček, ko so nasproti revniši le malo ali pa nič za vino prejeli, ki so ga morali namoštnikom dati zato, ker so jih spomladi z žitom in denarjem preskrbovali. Velik del ljudí tedaj nima ne vina, ne denarja, žito bo kmalu povžito, in kaj potem? Lakota jim žuga, posebno križevskim Prigorcem, ktere je še ta nadloga zadela, da zavoljo prezgodnjega snega niso še nič posejali. — Do c. k. okrajne gosposke se tedaj obračamo s prošnjo, naj ona deželno vlado in c. k. finančno vodstvo v Ljubljani na to opomni, da se o pravem času žugajoči lakoti v okom pride, — naj nehajo eksekucijne prodaje zemljišč zarad dolžnih davkov, naj se dolgov in davkov, kolikor največ mogoče, odpustí. — Do okrajnega sodnika v Kostanjevici pa imamo še posebno prošnjo, naj na to dela, da se pritožbe zastran poškodovanja brez velikih stroškov poravnajo, in naj ne bi za vsako malo stvar koj ogled („Augenschein“, kakor ga naš sodnik imenuje), zahteval, ker veliko stroškov ubogim kmetom prizadeva; to pa bi mu tem bolj priporočili, ker ne potrebuje veliko postranskega zaslužka. — Gospodom sodnije in davkarije v Kostanjevici pa še priporočamo, naj §. 19. drž. postav bolje spolnujejo; razen gosp. Brica vsi presilno nemškutarijo in žalibog! da sami ne znajo pravilno slovensko pisati; g. Podboj lomi le „kranjsko“ ribniško špraho. — Da gosp. J. Zagorec ni enoglasno za poslanca izvoljen bil, k temu so pripomogli tudi 3 volilni možje iz našega okraja, namreč 2 iz županije dolinske in iz kostanjeviške g. Podboj, drugi 3 niso volili. Kmetom kostanjeviške županije pa želimo več srčnosti, da se, kakor pravijo, hudega rentača g. Podboja preveč ne bojé. Izvolite si prihodnjič národne in srčne volilne možé, ki se ne bojijo nobenega uradnika, kedar gredó volit, to je, po svoji lastni vesti pravico izvrševat. Vedó naj volilni možje povsod, da mnogim je Slovenec in duhoven najhuji trn v peti, in da jih teže vidijo, kakor h.... križa. — V Novomestu je zma-

*) Bodi li treba v pratiko gledati, kdaj se sme resnica govoriti? Vred.

gal narodnjak s 14 glasovi. Da ima tako malo večino, temu so vzrok uradniki, kterih je bilo 65 in so — razen enega — vsi nasprotnega M. Hočevarja volili. Tega je pa krivo tudi 31 Kostanjevčanov, ki so poprej zmirom narodno volili, sedaj pa se izneverili svojemu narodu. In zakaj? Podkupljeni so bili. Nekdo je denar delil tistim, ki so se zavezali, da glasujejo za nemškutarja. To lahko spričamo, če bo treba. In kdo je ta nekdo? To je tisti mož, ki je pri zadnji volitvi radosten zmagi Slovencev streljati dal! Gospodine, kje je Vaš značaj?! — Slava pa Vam, kostanjeviški mestjani! ki se niste dali preveriti, ki narod bolje ljubite kakor Judežev denar, ki ste za narodnjake glasovali in k zmagi pripomogli. Ves slovenski svet Vam zato čast in hvalo kliče. — Rad bi še nekaj spregovoril o malomarnosti ondotne pošte, pa naj bo za danes, morebiti se njen odpravnik v tej reči poboljša, kar bi nas jako veselilo.

Iz Dolenskega 17. grudna. H. Ž. (*Pogled v Novomeške homatije pri volitvah.*) Popisu v zadnjem listu „Novic“ moram tudi jaz iz lastnih skušenj dodati nekatere črtice, da gredó po deželi. V volilni komisiji one volitve, v kteri se je volil gosp. Zagorec za poslanca, sedel je tudi gosp. Podboj, c. k. sodnik v Kostanjevici, in kapitan one nemčurske stranke, ki je vse žile napenjala, da bi Zagorec ne bil voljen. Predno se volitev začne, vstane in na volilne može sledeče besede bolj renči nego govorí: „volite si jeniga gospoda za poslanca, kteri bo saj kaj za vas govoril“ — mislil je menda sebe, ker ni druzega imenoval. Al volilni možje so se mu smejali, vedoč sicer, da g. Podboju tolsta piščeta, purani, dobra stara zelenika in črnina po farovžah jako dobro diščijo; al za dobrega govornika na javnem odru ga nihče ne pozná. In volilci so 71 glasov narodnjaku gosp. Jožetu Zagorcu dali, le 4 glasove je vjel Podboj. Pravijo, da v kozarcu zelenike je potopil svojo žalost o propadu svojem. — Mnogo hujši boj je bil pa za dolenska mesta. Za gosp. Karolu Rudežu nasprotnega kandidata gosp. Martina Hočevarja je bilo celo krdelo službenikov strošnine, vitežka in uradniška gospôda v Novo mesto komandirana; zmaga se jim je gotova zdela. Al vrlih naših meščanskih bratov in sestric je mnogo prišlo: iz Metlike 72; Črnomlja 30, Kostanjevice 28, Višnje gore 18 in Krškega 7. Novomeščanov se je vdeležilo volitve blizo 30, ki so vsi z narodnim čutjem nepremakljivi stali vsem zvijačam vkljub. Ponosni smo na c. k. uradnika gosp. Moharja v Novem mestu in gosp. Kunibert Drenika iz Krškega, ktera sta se poslužila postavne pravice in brez strahú volila poslanca po svojem prepričanji. Poglejmo zdaj malo v dvorano, kjer se je volitev vršila. V volilno komisijo so bili od gosp. Ekl-a, c. kr. okrajnega glavarja, izvoljeni: Wanitsch Jožef (predsednik), Gatsch Alojzi, Wirant Janez, Ogoreutz Jožef — vsi 4 zagrizeni nemčurji, in pa gosp. Rozman, Seidl in Oblak — iskreni narodnjaki. Volilna komisija po takem je bila po večini našemu kandidatu gosp. Rudežu nasprotna. Volilo je za nemškutarsko stran sila veliko uradnikov in penzijonistov. Grof Chorinsky, c. k. okrajni glavar iz Krškega, je enemu iz Krškega, ki popred volilnega pooblastila ni imel in v Krškem volilniku ni stal, v volilni dvorani v Novem mestu volilni list napravil, nekemu Kostanjevčanu pa, kteri je svoj volilen list zgubil in za kterega so drugi volilni možje za poroka stali, ni hotel napraviti volilnega lista. S kakošno pravico da sta g. Grčar, sodnije predsednik in dr. Wolf, sodnije svetovalec, vsak na eni strani volilne komisije pri mizi stala in vsacemu volilcu v obraz gledala, tega nihče ni razumel! Kovača Ritzingerja iz Novega mesta, ki je nemškutarskega kandidata volil, so privlekli k volitvi, ki pa volilnega lista ni imel; gosp. okrajni glavar Ekl reče: „wir kennen ihn, er hat schon das Recht zu wählen“. Gosp. dr. Franjo Bratkovič, Krški odvetnik, in Kunibert Drenik, zoper to in mnoge druge nepostavnosti protestujeta. Ob pol 3. uri je bil volitve konec in zmaga naša. Predsednik Wanitsch Jožef iz Krškega ni zapisnika niti nemški niti slovenski znal brati. To to je najlepši dokaz „kulturträgerjev“! — Zdaj pa še nekaj posebno „lepega“. Na gosp. Vilelma Pfeiferja, občespoštovanega rodoljuba iz Krškega, je na volitveni dan na novomeško pošto rekomandirano pismo iz Ljubljane prišlo. Na pošti pa je uradnik nekemu Kočevarju, ki fige prodaja, akoravno je on rekel, da on ni Vilelm Pfeifer, pismo posilil, kteremu je potem neki bilo vkradeno. Gosp. Pfeifer je pismo prec reklamiral in zahteva postavno postopanje proti takemu početju. Prav tako in po nobeni ceni odjenjati!

Iz Krškega na Dolenskem 15. dec. (*Beseda*), ktero je napravilo tukajšnje pevsko društvo v nedeljo 10. t. m. na slavo našemu neumrljivemu Prešernu, prekosila je vse pričakovanje. Kazalo se je, da ima društvo izvrstne pevske moči, na čelu iskrenega domoljuba gospoda F. Bratkovič-a, za pevovodja svojega pa moža, kteri je obče znan, kot eden prvih pevcev — gosp. M. Šušteršić-a. Program bil je dobro sestavljen, a še bolje izpeljan. Omenim naj le slovesnega govora, kterega je izvrstno sestavil in ravno tako govoril odvetniški koncipijent gosp. F. Ulrih. Pesem „Mornar“ je pel gosp. Šušteršić tako na pohvalo, da jo je moral dvakrat peti. Sploh vse točke programa so izbudile občno zadovoljstvo; šaljivi čveterospev „Mihova ženitev“ je učinil mnogo smeha. — Občinstva se je zbralo toliko, da nam je prostora manjkalo, kajti razen domačih gostov so nas počastili tudi vnanji iz Novega mesta, Št. Jerneja, Kostanjevice, Rake, Brežic, Sevnice, Blance, Vidma in Rajhenburga, med njimi 8 Čehov. Rojanska čitalnica pa nam je poslala brzojav. „Živela rojanska čitalnica! Živeli rodoljubi na obalih jadranskega morja!“ zadonelo je po sobani, ko se je njih bratovski pozdrav prebral. — Nadjamo se in želimo, da nam vrlo društvo kmalu enako veselico napravi!

Podčeren.

Iz Gorenskega 24. dec. (*Po volitvah.*) Kar se je rodila ustava decemberska, smo vajeni slišati, ta ali oni deželni zbor ni všeč temu ali drugemu ministerstvu zato, ker večina njihovih poslancev ne trobi v centralistični rog. Ko je moralo odstopiti ministerstvo Hohenwartovo, ki si je pošteno prizadevalo, pomiriti narode po ukazu cesarjevem, in je nastopilo sedanje ministerstvo Auerspergovo, precej po tem smo rekli, zdaj pa gotovo ni dalječ od volitev na Kranjskem! In res eno prvih djanj Auerspergovega ministerstva bilo je to, da poleg 4 druzih deželnih zborov je razpodilo tudi našega, nadjaje se po besedah naših zagrizenih ustavovercev, da morebiti bo vendar tù ali tam kak njih privrženec izvoljen. In to nado so gojili tudi vsi nemškutarji v suknjah in pa hlapci skrivnih kandidatov konstitucijonalnega društva. Ti vabitelji so dobili nalogo loviti volilce na limanice razne baže: iz denarja, vina, žganja in druzih ohljub. Posebno dobrega lova so se nadjali v Radoljici, v mesticu, kjer bi bilo vse narodno, domače, ako bi jih ne navdajal duh onih, kteri so danes tù, jutri drugod, in kteri se nočejo nič učiti ter so v pravem imenu starokopitneži. Dobrega lova so se pa nadjali zato, ker so si mislili, vsaj narodnjaki Kamniški, kteri so vže več let ko trdna skala stali za narodnega kandidata, ne bodo šli letos v tej hudi zimi v Tržič. Vsled tega bilo je tudi veselje med nemškutarji veliko, kteri ne znajo druzega, kakor

prežvekovati to, kar jim „Tagblatt“ in drugi enake baže listi v glavo vbijajo. Dosti je pa tudi tacih ljudí, ki ubogajo le na komando in ravno tako živé, kakor so živali nekdaj, ko je cvetela tlaka in desetina, ali pa, ko se je vse sukalo po volji uradnikov in žandarjev. Veselje ljudí v gospôski suknji se je pa tudi prijelo zeló vabnikov manje baže in jih tako prevzelo, da jih niso mogle noge ravno nositi, ter da so z obrazom tla objemali. Al nada onih Radoljčanov, kteri so le na povelje onega grofa delali, kteremu so podložni nekdaj 90 sort tlake delali, je šla na dan volitve po vodi. Vrlih Kamničanov, ponos slovenskega naroda, ponos posebno onega moža, kterega so si kandidata zbrali, niso vstrašili dolga pot, hudi mraz, veliki stroški. Pripeljalo se jih je vkljub vsem tem zaprekam toliko, da je nasprotnikom, zagledavši jih, kar srce upadlo. Posebno pobito pa so se držali hlapci nemčurski, potepeno so hodili po Tržiču in nič jim ni moglo vrniti veselja prejšnjih dni, ko so v službi grofa Turna letali iz hiše v hišo in si korajžo napijali, dokler jih niso moči popolnoma zapustile. Vse drugače obraze so pa kazali narodnjaki iz Radoljice in Tržiča, ko so videli, da jim mesto Kamnik pošlje toliko zmagonosno armado v pomoč, ktera bode stala ko skala za narodnjaka in ktero bodo tudi za naprej zastonj skušali omajati nasprotniki narodovi. Slava in čast toraj Kamničanom, kteri so pravi narodni steber, kterega ne omaja nobena sila! Čast in slava tudi narodnim Radoljčanom in Tržičanom, kterih ni okužilo tujstvo. — Po slavno končani volitvi so se privrženci Thurnovi potepeno pobrali iz Tržiča, toliko bolj veseli pa so zapustili narodnjaki trg tržiški. Res je veselo bilo gledati, ko so slovo jemali narodni volilci Radoljiški od narodnjakov Kamniških, kteri so zadovoljni s svojem delom oddrdrali proti Kranju, kjer so hoteli pozdraviti tudi narodnjake Kranjske in Loške. Bogme! da toliko narodnih gospodov in gospej ni še kmalu bilo v starem Kranji ko 14. dan t. m. Povsod veseli obrazi, povsod bratovski pozdrav! Pokali pa so možnarji med tem, ko se je nazdravljalo Kamniškim, Kranjskim in Loškim volilcem. Bismark ni bil bolj vesel, ko je Francoze otepel, kakor so ta dan národni možje bili, da v Tržiču in Kranji so v volilnem boji posekali nemčurje. Slava jim!

Iz Kranja 20. dec. (*Spomin na volitev.*) „Und Fallen sehen wir Zweig auf Zweig“ — tako šepetali so si naši ustavoverci na ušesa, ko na dan volitve še kandidata niso imeli, ki bi hotel zatajiti slovenski značaj našega mesta, podati se v naročje nemški kliki in v boj za „verfassungo“, ki niti deželi niti državi ne koristi in le prepir širi med narodi avstrijskimi. Volilci naši branijo se nemškega birokratičnega gospodstva, do grla siti so že večnega prepira, oni želijo spravo med narodi; zatorej so se pa tudi v lepem številu na dan volitve sešli na bojišči, da se borijo za načela, ktera je zastopal razpuščeni deželni zbor. Kakor pa lansko leto, tako so tudi letos naši ustavoverci bili zmage gotovi in so v začetku kaj mogočno postopali; napravili so pojedino v „Lesevereinu“, zbor v mestni hiši, — al vse to ni vleklo. In ko na dan volitve štejejo „die Häupter ihrer Lieben“ — sieh, da fehlte — der Kandidat,“ padlo jim je tekoj srce v hlače in na čast ustavovernemu ministerstvu sklenili so malodušno odložiti orožje pred bitvo in ne voliti. Njih geslo je tedaj bilo „nessuno“ in v tem smislu agitovali so po hišah in volilce odvračali od volitve. Al vsemu agitovanju vkljub vdeležilo se je vendar lepo število volilcev, ki se niso bali nobenega žuganja, razun pešice „figa-mož“, ki se sučejo kakor petelin na strehi, in med ktere žalibog tudi štejemo naše in loške ljudske učitelje, kajti le dva imela sta srčnost glasovati za nas. O zlata neodvisenost! — Volitev vršila se je v redu in mirno, le pri loškemu nunskemu samostanu je okrajni glavar Derbič zopet zahteval, da mora prednica sama stopiti pred volilno komisijo; to zahtevanje je pa volilna komisija gledé na cerkveno klavzuro zavrgla. Enoglasno bil je izvoljen naš dosedanji poslanec in z gromovitimi slava-klici cesarju bila je volitev končana. Potem pa pokali so možnarji na čast vrlim Ločanom, ki se niso bali niti hudega mraza niti daljne poti in so nam zdaj v tretjič bratovsko podali svoje roke. Slava jim! — Zvečer so napravili naši pevci serenado vrlemu poslancu našemu g. L. Jugovicu; od njegove hiše se je potem množica, ki je vedno naraščevala, podala po vsem mestu, kjer se je pred nekterimi hišami pelo, godlo in govorilo. Še le pozno v noč postalo je vse mirno in konec je bil veselega dne, kterega zapisali smo v zlato knjigo našega mesta. — Nasprotniki naši pa so se prepričali, da so generali brez armade; videli so lahko, da propada njihovega ni kriva ne domoljubna naša duhovščina, ne „farški hlapci“, ne „Jesuitengeneral“, kakor je gosp. Derviš imenoval nekega našega poštenega mestnega svetovalca, ki ni hotel trobiti v kozji rog, — ampak da kriva so načela, ktera nasprotniki naši zastopajo. In kako morete tirjati, da bodo hodili mestjani naši za Vami, ako stranka Vaša v nesramnem „Tagblattu“ in njemu sličnih listih vsaki dan napada in v blato vleče vse, kar drago in sveto je národu našemu. Kako morete zahtevati od nas, da bomo k Vam hodili v šolo učit se avstrijskega patriotizma, ako pri vsaki priliki demonstrativno ploskate, kader koli škripači zagodejo „die Wacht am Rhein.“

Iz Kranja. (*Čitalnica naša*) napravi 1. januarija dobrodelno „besedo“ kteri namen je tukajšnjo revno šolsko mladino preskrbeti z zimsko obleko. V tej „besedi“ bode se pelo, deklamovalo in predstavljala igra „Ženin od glada“. Konečno bode tombola. Naj bi blagi namen podpiralo prav obilo dobrotnikov!

Iz Loža 24. dec. K. (*Spomin na volitev.*) 14. dne t. m. se je možato obnesla naša volitev, kajti nista došla samo dva volilca: Kovač in Lah, kakor je nasvetoval gosp. Križaj, župnik v Starem trgu, došlo nas je lepo število 30 mož, vkljub velicemu mrazu in 6 ur dolgi poti do Postonje. Pa bilo bi jih še več prišlo, ako ne bi bili večidel na Hrvaško odšli. Celó smešno pa je videti to, kako je nek zagrizen uradnik se trudil, ljudí pregovarjati za dr. Dev-a, in vendar jih ni mogel več nabrati kakor samo 4; pri glasovanji sta pa dva z nami glasovala, druga dva in uradnik so pa doma ostali, ko so videli, da iz te moke ne bo nič kruha. Ljudstvo pri volitvah ne posluša uradnikov! Komaj pa smo se enega uradnika znebili v Ložu, že smo zopet druzega dobili v Postonji, kater je spet na vse kriplje delal za Dev-a, in ta je bil gosp. Negovetič in še en zagrizen nemškutar zraven njega, katera sta silno obdelovala naše Ložane, rekši, „naj nikar ne volijo gosp. Kotnika za poslanca, češ, da ni za nič in da ne zná govoriti, mi pa potrebujemo dobrega govornika kakor je naš gosp. Dev, dohtar, ta ta zná govoriti.“ Naši kmetje pa, ki lisicam ne verjamejo, so stali vsi ene misli kakor skala za narodnega Kotnika, ki je dobil 132 glasov, a Dev samo revnih 32. Živela Slovenija, živela naša Avstrija!

Iz Ljubljane. (*Deželni zbor*), sklican le za volitev poslancev v državni zbor dunajski (ki se začne že danes), je imel samo tri seje ter je bil končan v četrtek. Ker pa hočemo nektere govore tega zborovanja priobčiti po sejinih zapisnikih, ki pa še niso natisnjeni, zato bomo danes le bolj na kratko popisali tridnevne obravnave.

Ko so v prvi seji stopili v zbornico narodni poslanci, jih je na galerijah obilo zbrano občinstvo sprejelo z živahnimi živio-klici; ko pa so prišli poslanci nasprotne stranke, jih je občinstvo sprejelo revskaje in mrmraje, kar se je ponavljalo, ko je novi deželni glavár grof Aleksander Auersperg, bivši c. kr. okrajni glavar v Litiji, stopil v dvorano, svoj vrhunec pa doseglo, ko ga je c. kr. deželni predsednik zboru predstavljal kot deželnega glavarja, in so se med mrmranjem slišali glasovi: „Jančje, Jančje". Že unidan smo omenili, da ne odobrujemo tacih demonstracij, al „Tagblatt" naj si iz njih nauk vzame, kaj po njem razdraženo ljudstvo misli o njegovih privržencih, — ministerstvo pa naj sliši, kako se pregrešek kaznuje, ako vlada odstopi od parlamentarnega načela v ustavnih deželah in sama sebi dementi daje, čeravno zmirom in povsod povdarja „ustavoverstvo". Iste demonstracije s živio-klici so se ponavljale, ko so narodni poslanci obljubovali, — z mrmranjem in sikanjem pa posebno takrat, ko je poslanec Dežman bil na obljubo pozvan. Ko so obljube bile dovršene, je deželni glavar bral pismo, v kterem c. kr. vlada vabi zbor, naj brž ko mogoče, voli poslance v državni zbor. — Potem sta dr. Poklukar in dr. Zavinšek bila za ravnatelja zbornice, dr. Costa in Dežman pa za poverjevalca sejinih zapisnikov izvoljena.

V 2. seji je dr. Costa stavil predlog, naj se vladino pismo o volitvi državnih poslancev izroči v prevdarek posebnemu odseku 5 poslancev, ki naj se brž volijo s to nalogo, da poročilo njihovo pride že v prihodnji seji na vrsto. In izvoljeni so bili dr. Bleiweis, dr. Costa, dr. Razlag, dr. Zarnik in Svetec; ker pa dr. Razlag naznani, da ima opravilo pri sodniji, je namesti njega bil izvoljen dr. Poklukar. — Potem sta prišla na vrsto dva predloga deželnega odbora, namreč 1) o prenaredbi §. 32. službene pragmatike in službenih instrukcij za deželne uradnike, in 2) predlog zarad oddajanja primarskih služeb v deželni bolnišnici. Vzrok teh dveh predlogov je bil ta, da, ko so se imele službe 3 primarjev v bolnišnici oddati, je dr. Bleiweis, ker je tudi sin njegov kompetent, rekel, da se zatega del ne udeleží te obravnave, zato je prosil deželnega glavarja, naj njegovega namestnika pokliče v to obravnavo. To se je zgodilo, al odbornik Dežman se upre temu namestovanju in po onem §. službene pragmatike zahteva, da dr. Bleiweis mora v seji sam pričujoč biti, glasovati le ne sme, če ne, je (Dežman) čutiti dal, da zapustí sejo, potem pa, ker po §. 32. morajo vsi 4 odborniki pričujoči biti, odbor sklepati ne more. Dr. Bleiweis je po takem ostal v seji, in prišla je na vrsto služba medicin. primarja, ki jo zdaj opravlja dr. Keesbacher. Videlo se je, da dr. Costa in Murnik sta proti dr. Keesbacherju, dr. Bleiweis ni glasoval, Dežman pa je bil za Keesbacherja. Zdaj bi bil moral dr. Razlag kot deželni glavar glasovati. Ko bi bil on pristopil mnenju dr. Coste in Murnika, bi bil dr. Keesbacher odstranjen; al tega dr. Razlag ni hotel storiti, misleč, da se služba ne more vzeti takemu, kdor jo že ima; sicer pa da tudi mu ni jasno, ali je zadnji deželni zbor pod „razpisanimi službami" tudi kirurgičnega in medicinskega primarja zapopadal; zato je, ker ni hotel odgovornosti o tem, da bi bil kak sedanji zdravnik ob službo, na svojo vest vzeti, odločil, naj pride stvar o oddajanji primarskih služeb še enkrat v zbor. In to se je zgodilo z gori omenjeno predlogo 2. Ker je pa večina odborova po ravno popisani skušnji videla, kako po gori omenjenem §. 32. službene pragmatike en sam odbornik lahko zapreke stavi, da se kaka služba ne more oddati, če v sejo ne pride ali pa sejo zapustí, zato je prišel gori navedeni 1. predlog o prenaredbi tega pomanjkljivega §. pred deželni zbor. Dr. Costa mu je bil poročevalec. Poslanec Dežman je pridigoval po svoji navadi, rekši, da hoče na stran pustiti vsako osebnost, a vendar mu je v vsem govoru oseba ljubljenca njegovega dr. Keesbacherja pred očmí stala in kakor da bi dr. Bleiweis mlajši — z dokazanimi vsemi lastnostmi za vsak primarjat — nepošteno se stavil med kompetente in bi še pravice ne imel kompetirati samo zato, ker je po naključbi oče njegov v deželnem odboru! Dr. Razlag je razlagal v nemškem jeziku svoje pomislike o tej zadevi, zarad kterih se je g. Dežman celó predrznil, ga očitno za možá svojih misli (Gesinnungsgenossen) imenovati. Poslanec Kromer pa je bil — ves spet Kromer; kdor ga je v zboru le enkrat slišal divjati, vé, kaj se to pravi. Baron Apfaltern je nekaj prikladal o glasovitem „poštirkanem" odboru (verstärkten Landesausschuss), o kterem bi bil bolje storil, da bi bil molčal, kajti ta „odbor", od Njega Veličanstva cesarja samega kot nepostaven zavržen, je bil leta 1863. prav zato stvarjen, da je nepotizem kraljeval in so se službe môgle dati ne domačim, na vsako stran sposobnim, ampak takim nesposobnim tujcem, ki so priromali s trebuhom za kruhom čez 3—4 druge dežele v našo. — Dr. Costa je temeljito zagovarjal predlog deželnega odbora in pobil vse izmišljene ugovore; obveljal je predlog z 21 glasovi narodne večine (dr. Razlag na pohvalo ustavovercev ni glasoval in Kozlerja ni bilo v seji). Zdajci pa pravi deželni glavar da predlog ta sega v premembo deželnega reda; taka sprememba pa more obveljati le, če ste 2 tretjini glasov za nj; al ker 21 glasov niste 2 tretjini, tedaj je padel predlog.

Ko je po takem padel ta prvi predlog in seja za nekoliko minut preneha, da se zborova večina pomeni, kaj zdaj z drugim predlogom storiti, stopi dr. Jan. Bleiweis na oder in ga bere. Predlog gré na to, da vse primarske službe brez razločka so razpisane, in s takim, kdor službe ne dobí, naj se ravná po penzijskih predpisih. Ker je predlog prvi padel, nasvetuje dr. Zarnik, naj se popustí tudi ta, to je, zbor naj o njem prestopi na dnevni red. Poslanec Kromer protestuje zoper to. Dr. Razlag se — spet v nemškem jeziku — opravičuje zarad svojega postopanja v tej reči in krepko zagovarja pravico dr. Keesbacherja in dr. Fuxa do primarskih služeb, za kar mu ustavoverska stranka glasno pohvalo skazuje, národna stran pa molčé posluša. Pred govorom poročevalca dr. Bleiweisa še enkrat dr. Razlag besedo poprime ter prosi, naj mu zbor — proti parlamentarični navadi — dovoli še besedo po govoru poročevalčevem. Dr. Bleiweis ni protestiral zoper to zahtevo, in ker so vsi ustavoverci in tudi nekteri národne stranke glasovali za ta unicum parlamentarnega običaja, bi bil imel dr. Razlag še besedo po govoru poročevalčevem. Al dr. Bleiweis, rekši, da se sklada s predlogom dr. Zarnikovim, a da se ne spušča v spoved bivšega deželnega glavarja, prepustivši jo razsodbi deželnega zbora, je le poslancu Kromerju dokazal, kako vlada ravná pri organizacijah, in mu obljubil, da kader pride do oddajanja služeb v bolnišnici, se bodo že našli akti disciplinarne preiskave, ostra svarila in še druzega kaj; danes pa tega razkladati ne gre, zato le še to reče, da vsa imenovanja deželnih uradnikov leta 1863. po „pomnoženem deželnem odboru so bila nepostavna. Ko je c. k. deželni predsednik posvaril dr. Bleiweisa, naj nikar brez krivde ne bije na vladno postopanje pri organizacijah, je bil predlog dr. Zarnika sprejet z večino glasov narodnih poslancev.

V 3. in zadnji seji je deželni glavar naznanil, da je presvitli cesar potrditi blagovolil, da najdenšnica

kranjska neha, kakor je sklenil zadnji deželni zbor, od ustavovercev za „illegalni zbor“ proglašen. — Potem se je začela razprava o deželnih poslancih, ki so bili v sedanji zbor voljeni. Dr. Costa je bil poročevalec in je puhle ugovore poslancev Dežmana in Kromerja tako krepko in s toliko pohvalo od narodne strani pobijal, da vsi poslanci so bili potrjeni, razen ljubljanskih dveh, kterih deželni odbor ni mogel v potrjenje nasvetovati, dokler se ta volitev na tanko ne preišče in o njih v prihodnjem zboru poroča. — Potem so prišle volitve 4 deželnih odbornikov in 6 državnih poslancev. Pred volitvami je — spet nekako parlamentarično čudno — dr. Razlag naznanil, da ne sprejme nobene volitve in namesti sebe nasvetuje dr. Zarnika. V deželni odbor so potem ustavoverni poslanci volili Dežmana in za namestnika njegovega Franca Rudeža, — poslanci kmečkih občin dr. Jan. Bleiweis-a in za namestnika njegovega kanonika Kramarja, — narodni poslanci mest, trgov in kupčijske zbornice so izvolili Jan. Murnika in za njegovega namestnika dr. Poklukarja (ustavoverni poslanci so glasove dali dr. Razlagu), — iz cele zbornice pa je bil izvoljen za odbornika dr. Costa in njegovega namestnika Peter Kozler (ustavoverni poslanci so tudi tukaj glasove dali dr. Razlagu). — Naposled so bile volitve 6 poslancev v državni zbor. Dr. Poklukar je poročal v imenu za to izvoljenega odseka in nasvetoval: naj deželni zbor kranjski, držeč se onih pravnih misli, ki jih je izrazil deželni zbor predzadnji in zadnji, in kterim je po zadnjih volitvah pritrdil tudi narod naš, voli poslance v državni zbor, in izvoljeni so bili grof Thurn, Karol Rudež, Leop. Jugovic, dr. Zarnik, grof Barbo in dr. Poklukar, ki so sprejeli volitev, dr. Zarnik s tem povdarkom, da pojde v državni zbor, ako bodo to koristi slovenskega naroda in slovensko-federalistični interesi tirjali.

In s tem je konec deželnemu zboru, ki je pred odhodom trikrat zaklical navdušeno: živio Njegovo Veličanstvo cesar!

— Nekemu dopisniku „od Save“ se je poljubilo, v 150. list „Slov. Naroda“ o „Matici“ in „tiskarnici“ poslati sestavek, v kterem je skor vsaka vrstica — neresnica. Kdor osebe napada pred svetom, tak, če je poštenjak, bi tudi toliko poguma moral imeti, da svojo osebo imenuje, da bralec more pretehtati ceno napada. „Odličnost“ narodnjaka, na ktero se „Nar. slov.“ sklicuje, je zeló relativna, „odličnost“ pa tudi ne izključuje strasti in hudobije. Dopisnik „od Save“ po našem mnenji stanuje precej daleč od Save, in če tudi morebiti ni odbornik „Matice“, bi vendar, spuščaje se v toliko grajo njeno, moral vedeti, kaj se je to leto v Matičinih odborovih skupščinah godilo; vsaj se je svetu o vsaki skupščini poročalo. Menda se pa ne motimo, ako mislimo, da njegova nevednost je le hlinjena v ta cilj in konec, da more udrihati po Matičinem nevspešnem (!) delovanji, — kot delničar prihodnje „narodne tiskarnice“ izpodbijati tiskarnico „Matici“ že dovoljeno in po takem prav tako „narodno“ kakor štajarsko, — ter gosp. dr. Costo prav po „Tagbl.“ šegi skruniti pred svetom. O gosp. dr. Costi, kteremu samemu prepuščamo obrambo žaljene osebe, le toliko rečemo, da on v mnozih svojih stališčih, na kterih že mnogo let je delavnosti njegovi odprto obširno področje, je že več delal in žrtoval za narod slovenski kakor dopisnik „od Save“ s celo svojo kliko. Mi pa bodemo drugi pot točno dokazali neresnice in zvijače, ki jih „Posavec“ v omenjenem članku tveze o „Matici“ in druzih rečeh. — Dozdaj smo, ogibaje se prepira med svojimi, molčali in vmazanega perila ne prali pred svetom; al — „est modus in rebus, sunt certi denique fines“, po kterih nas poštenje sili očitno govoriti. Bolje je, da drug druzega dobro poznamo, nego da v potuhnjenih prijateljih ne vidimo sovražnika.

— (*Sl. vredništvu „Slov. Naroda“ v Mariboru.*) Znano je, da jaz nimam navade, spuščati se v polemiko s časniki, ki me osebno napadajo. A prisiljen sem danes dopisu „odličnega narodnjaka od Save“ v zadnjem listu „Slov. Naroda“ odgovoriti sledeče:

Laž je, da hočem pri letošnjem občnem zboru „Matice“ predlagati, naj si Matica omisli lastno tiskarnico.

Isto tako je po vse laž, da sem jaz kedaj rekel: „mi bomo utrakvistično podučevanje že „ab usurdum“ spravili. Dr. E. H. Costa.

— Bralcem našim je znano, da si je „Brencelj“ tožbo na glavo nakopal, ko je pisal o oni razsodbi, kteri povod je pès krojača Rüsterja. V četrtek je bila konečna obravnava po porotnikih. Sodnija jim je stavila 15 vprašanj; na 13 vprašanj so odgovorili, da g. Alešovec ni kriv, ne 2 pa z 9 glasovi proti 3, da je kriv. In na to ga je sodnija obsodila zavoljo motenja mirú na 2 meseca v zapor, vsacih 14 dni v post in poplačanje stroškov kazenske pravde. — Gosp. Alešovec, ki vendar sam o sebi vé, da če tudi dober šaljiv pisatelj, ni Demostenes, se je sam — brez druzega zagovornika — zagovarjal. Naposled je napovedal pritožbo do više sodnije zoper veljavo te sodbe, ker vsi porotniki ne umejo slovenskega jezika in večidel komaj „kranjsko špraho“ lomijo, in ker zatoženi sestavek ni bil po priseženem sodniškem tolmaču in v onem duhu prestavljen, ki je šalam lasten.

— (*Čitalnica naša*) bode konec letošnjega leta obhajala s posebno zanimivo veselico. Velika „beseda“ s petjem, deklamacijami, berilom, godbo, srečkanjem itd. bode na Silvestrov večer od 7. ure do polnočí slovó dajala umirajočemu letu. Povabljeni so vsi čestiti udje čitalnice pa tudi „Sokola“ in dram. društva.

„Novice“ z Oglasnikom vred veljajo:

v tiskarnici prejemana za celo leto 4 gold. — po pošti pošiljana za celo leto 4 gold. 60 kr.
„ „ za pol leta 2 gold. — „ „ „ za pol leta 2 „ 40 „
„ „ za četrt leta 1 gold. — „ „ „ za četrt leta 1 „ 30 „

Za pošiljanje na dom v Ljubljani se plača za celo leto 40 kr. — Naročnina se pošilja tiskarnici Blaznikovi v Ljubljano. Denar za naročilo pa se najcenejše po tako imenovanih poštnih nakaznicah (Postanweisungen) pošlje, ktere se pri vsaki pošti dobivajo in do 10 gld., ki se po pošti pošljejo, veljajo le 5 kr., tedaj se po njih prihrani do 12 kr.

☞ Ker nekteri gosp. naročniki naročnino po prejšnjem znesku pošiljajo, jih prosimo, naj blagovolijo iz vzrokov, ki smo jih navedli v vabilu predzadnjih „Novic“, se ravnati po tukaj naznanjeni ceni.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.